

DE BRONNEN.

Er zijn twee bronnen waaruit deze levensbeschrijving is opgemaakt.

**Persoonlijke herinneringen van
Judith Mendes da Costa.**

Eerste arrestatie op 2 augustus 1942.

Vooreerst de notities die Judith Henriette Mendes da Costa noteert over haar ervaringen tijdens haar eerste verblijf van 3 augustus 1942 in het Polizeiliches Durchgangslager Westerbork in Drente, Nederland, tot 15 augustus 1942.

Volgens de nazi-regelgeving wordt zij op zaterdag 15 augustus 1942 vrijgesteld van deportatie 'naar het oosten', omdat ze vier Portugese overgroot ouders heeft. Bij dit pakket noteert ze – op verzoek – haar herinneringen over haar jeugd, tienertijd, zoektocht naar 'de Waarheid', doorgang naar het Christendom (1923), haar kloosterkeuze als Dominicanes van Voorschoten (1930).

Deze notities zijn met potlood geschreven in oktober 1943 in het Sint Dominicusklooster op het terrein van het Sanatorium 'Berg en Bosch' te Bilthoven. Zuster Judith benutte de achterkant van ongebruikte formulieren (A5) uit de tijd dat het *Sanatorium Berg en Bosch* gevestigd was in Apeldoorn, later in Bilthoven.

Deze autografen worden bewaard in de archiefdoos Zuster Judith te Voorschoten. (2015).

Bundel 1: Pagina 1: Heer, Gij ... tot en met 37: besloot ik het ronduit te zeggen. Als reden gaf ik op....

Bundel 2. Pagina 38: dat de Dominicanessen op de eerste plaats ... tot en met pagina 93: boven in een kleine cirkel: Inez Henriquez de Castro, onderkoning van Indië.

M'n achterneef vond het wel aardig dat zoo'n schoffie, dat zoo gezworven heeft en in een kamp heeft gezeten van zoo'n voorname afkomst is.

Deze 'herinneringen' zijn door Zuster Agatha Jansen (1920), Dominicanes van Voorschoten, uitgetypt en door haar met anderen samengevoegd tot een autobiografie van Zuster Judith Mendes da Costa.

Deze verscheen op A4-formaat, uitgegeven in eigen beheer door de Congregatie van de Heilige Catharina van Siena, Dominicanessen van Voorschoten, 8 augustus 2006, 117 bladzijden en wordt geciteerd als AB.

Deze uitgave wordt officieel – b.v. Joods Historisch Museum, Amsterdam - geciteerd als Mendes da Costa, Judith (2006)). Autobiografie. Voorschoten: Zusters Dominicanessen, in eigen beheer.

Een citaat van Zuster Judith.

Als inleiding op deze uitgave een woord van Zuster Judith uit mei 1943. *'Uit groote dankbaarheid aan God, die me uit louter goedheid, het licht van het ware geloof gaf, schrijf ik dit boekje.*

Moge het anderen wat bemoedigen bij het zoeken naar de waarheid of - indien ze deze reeds gevonden hebben - dat ze dan uit dankbaarheid voor dit rijke bezit, hen willen gedenken die nog ronddoolen in de dikke duisternis der dwaling.'

Tweede arrestatie op 2 februari 1944.

Bij het naderend einde van Wereldoorlog II worden alle uitzonderingsstempels opgeheven en wordt Zuster Judith op dinsdag 2 februari 1944 gearresteerd en via Westerbork gedeporteerd naar Theresienstadt en Auschwitz.

Daar wordt zij op vrijdag 7 juli 1944 gedood door vergassing.

Uit de periode van haar tweede arrestatie op 2 februari 1944 tot haar dood op 7 juli 1944, zijn ons geen schriftelijke noch mondelinge berichten bekend.

Gegevens van Medezuster Theodora Maria Peterse.
--

Peterse, O.P. Theodora, Zuster (kloosternaam Maria Emerentia (29 juni 1898 – 17 februari 1977) -, is lid van de Congregatie van de Heilige Catharina van Siëna, Dominicanessen van Voorschoten.

Tot 1938 is zij onderwijzeres in Sambeek en Reuver. Door een nierkwaal kan ze deze functie niet meer uitoefenen en werkt in het klooster voor de Informatie Dienst Inzake Lectuur, IDIL, gesticht door de Katholieke Kerk in Nederland op 1 augustus 1937. Ze leest veel en schrijft recensies over jeugdboeken, die IDIL verspreidt.

De memoires van haar Medezuster Judith Mendes hebben haar belangstelling. Zij stelt een tekst samen, ontleend aan de autograven en eigen bronnen en kennis, voor een mogelijke publicatie. De getypte tekst is bewaard in een groene ring-quarto-band, door mij aangeduid als EMGR (Emerentia groene band).

In de archiefdoos van Zuster Emerentia Peterse bevindt zich een handgeschreven tekst, die tweemaal door haar is uitgetypt voor quarto-band over Zuster Judith met de titel *Door God gegrepen*.

Zuster Emerentia Peterse verzamelt ook getuigenissen van Medezusters, die zij uittypt op losse vellen, door mij vermeld als EMLV.

Ze publiceert over Zuster Judith in:

Het VolkswEEKblad (1952).

Emerentia O.P. (1952). Amsterdam: *Het volkswEEKblad*. Titel: Tien jaar geleden 9, 16 en 23 augustus 1952.

**Het VolkswEEKblad 9 augustus 1952:
Hierin opgenomen een brief van Judith aan haar Overste met een verslag van de eerste dagen in Westerbork.**

**Het VolkswEEKblad 16 augustus 1952:
in deze aflevering lanceert ze het motief voor de arrestatie van de katholieke Joden: actie uit wraak op de**

weerbarstige houding van de Nederlandse Bisschoppen op de acties an Nazi-Duitsland.

Het VolkswEEKblad 23 augustus 1952:

De geschiedenis van Edith Stein en lotgenoten. Ook teksten uit de tijd dat Judith terug is in Bilthoven. Deze zijn opgenomen in hoofdstuk 10: Kloosterjaren.

Tijdschrift voor Geestelijk Leven (1953).

Emerentia O.P., Zuster Maria (Theodora Peterse) (1953). Tijdschrift voor Geestelijk Leven. Jaargang X, nummer 2. *Haar weg naar de H. Kerk.* Pp.146-153.
Idem: Jaargang X, nummer 3. *Haar opgang tot God.* . Pp.206-217.

Bijdrage in *Als een brandende toorts.* (1967).

Bij gelegenheid van de 25ste sterfdag (7 augustus 1942) van Zuster Dr. Edith Stein in 1967, publiceerden Vrienden van Dr. Edith Stein (1967) *Als een brandende toorts.* Steyl: Drukkerij van het Misiehuys Steyl (3665)

In dit boek een bijdrage van Zuster Maria Emerentia O.P. : Zuster Judith Mendes da Costa 1895-1911. Pp. 193-210.

DE HOOFDSTUKKEN

<u>Hoofdstuk 1. Geschiedenis van het Jodendom.</u>	1-12
<u>Hoofdstuk 2. De Sefardim.</u>	13-18
<u>Hoofdstuk 3. Families Mendes en Henriques.</u>	19-28
<u>Hoofdstuk 4. Judith's jeugd in Amsterdam.</u>	29-48
<u>Hoofdstuk 5. Europa tussen 1850-1940.</u>	49-72
<u>Hoofdstuk 6. Voortgang naar Katholicisme.</u>	73-112
<u>Hoofdstuk 7. Dominicanes van Voorschoten.</u>	113-142
<u>Hoofdstuk 8. Situatie in Nederland 1940-1945.</u>	143-174
<u>Hoofdstuk 9. 1st Arrestatie 1942 van RK Joden.</u>	175-210

<u>Hoofdstuk 10. Reacties van Aartsbisschop de Jong. Judith in Bilthoven.</u>	211-228
<u>Hoofdstuk 11. 2de deportatie op 2.2.1944 met haar dood op vrijdag 7 juli 1944.</u>	229-280
<u>Hoofdstuk 12. De sluiers van Judith's profiel.</u>	281-310
<u>Hoofdstuk 13. Haat tegen het Chistendom. Wie is bloedgetuige, martelaar/ martelares?</u>	311-330

Inhoud van de hoofdstukken.

<u>1. Globaal overzicht van de Joodse geschiedenis.</u>	1-12
De Tenach. 1 - De grote lijnen. 2. - De Assyrische deportatie. 3. - De Babylonische gevangenschap. -4- Gevolgen van de deportaties. 5 - Volgens Hans Küng. 5.- Klaagliederen. 6 - Verspreiding van de Joodse stammen. 7. - Het Sjema Israel. 9. - Joodse gemeenschap in Winterswijk. 10. - Literatuur, bijlagen, illustraties. 10-12.	
<u>2 De Sefardim. De Joden op het Iberisch Schiereiland: Spanje en Portugal.</u>	13-18
Romeinse tijd. 13 – Visigotische tijd. 13 – Moorse tijd. 13 - Verdrijving van Moren en Joden uit Spanje. 14 – Spanje en Portugal 'Jodenvrij.' 14 – Portugese Joden in Nederland. 14 - De Sefardische Jood Baruch Spinoza. 16 - Literatuur, noten, bijlagen, illustraties. 17-18.	
<u>3. Families Mendes da Costa en Henriques de Castro.</u>	19-28
Familie Mendes da Costa. 19 – Familie Henriques de Castro. 19 - Biografieën van de gezinsleden Mendes da Costa. 20 - Rafael. 20 – Jakob. 20 – David. 20 – Abraham. 20 – Nannette Rachel. 21-23 – Rachel Anna. 23 - Judith Henriette. 24-25 - 942: Eerste arrestatie. 25 – 1944. Tweede arrestatie. 25 - Literatuur, noten, bijlagen, illustraties 25-28.	

4. Judith's jeugd en meisjesjaren in Amsterdam: 29-48
25 augustus 1895 tot c.a. 1918.

Judith's geboorte. 29 – Familiesfeer, personeel. 30 – Eerste contact met religieuzen. 31 - Uitspraak kassier. 32 - De Joodse leraar: de Ene en Enige God. 31-32. Opvoeding door Ouders. 32 - Vader Emanuel Mendes da Costa. 34 – Moeder Esther Henriques de Castro. 23. Juffrouw voor de fijne was. 34 - Riek, bellenmeisje. 34 – Vormingsstatus. 35 - Vervolgonderwijs H.B.S. 36 – `Film de Passiespelen. 37 - Getuigschrift en baan. 1914, 38. De zoektocht. 39 - In de Sint Willibrorduskerk: de biechtstoel. 39 - Verloving met Frans. 38-40 - Het boekje van Gibbons. 41 - Advertentie in Het Handelsblad. 42 – Settela Steinbach. 42 - Literatuur, noten, bijlagen, illustraties. 44-47.

5. Europa tussen 1850–1940. 49-72

Machtsblokken in Europa. 49 - Conflict tussen Pruisen en Oostenrijk. 50 - Opbouw van de nieuwe Duitse Staat. 50'- Einde Wereldoorlog I.'52 – Het vredesvoorstel. 53 - Arikel 231. 53 – DAP. 54 - De NSDAP. 54. The Great Depression. 51 - Eén rijk - Eén volk - Eén leider. 56 - De Ariërs. 57 - Nacht van de lange messen.' 1934, 57 - De Sturmabteilung. (SA) 58 - De Schutzstaffel (SS). 59 - Rassenwetten. 59 - Olympische Spelen, 1936. 59 – De bewapening van Nazi-Duitsland. 60 - De Wehrmacht. 60. Herschel Grynszpan. 61 - Hitler-Putsch. 58 - De Kristalnacht. 1938. 64 - Lot van Grynszpan. 64. Opvang van Duitse en Poolse Joden in Nederland. 65 – Breslauer. 66 - Literatuur, noten, bijlagen, illustraties.

6. Judith's voortgang naar het Katholicisme. 73-112.

Het begin van de weg. 73 - Ontmoeting met Pater Frehe, O.P. 74. Het mysterie van de Allerheiligste Drieëenheid. 75 - Fien haar deelgenoot.' 75 - Kerstfeest 1922.76 - Knieval

voor God. 77 - Verpletterend antwoord. 78.
 Gesprek met Frehe. 78 - Haar doop op woensdag
 10.10.1923; Eerste Communie, Vormsel 80. - Een ge-
 dicht. 81.
 Situatie thuis. 82-84 - Rond Moeder. 85.
 Bemoediging door Frehe. 86 - De Missienaaikring. 87.
 Bij een familie in de Jordaan. 87 - Retraite I. 88 - Gebe-
 denbond voor Israel. 88 - Karel Kasteel. 89 - Familie
 Brouwer. 90 - Eijsden. 90 - Moeten Joden zich bekeren?
 91.
 Ik wil naar het klooster toe. 91. - De rozenkrans. 92 -
 Familie Jacobs. 93 - Nieuwe biechtvader. 93 - Retraite
 II. 94 - Sint Nicolaasfeest.' 95. - Jezus verschijnt haar.
 93 - 'Maria gaf me een arm. 96 - Huwelijk van Rachel
 en Mzes Lopes Suasso. 97
 Ontslag (1927), kinderjuf in Baarn. 97 - Laatste ont-
 moeting met Moeder. 98 - Voorschoten in beeld. 98. -
 Naar de familie Allard. 99 - Deken en Kapelaan op be-
 zoek. 109 - Bezoek van de Rabbijn uit Oss. 101 - Af-
 scheid. 102 - Klooster Voorschoten. 102-104 - Spreuk
 boven de voordeur. 104 - Literatuur, noten, bjlagen, il-
 lustraties. 105-112.

**7. Zuster van de Congregatie Dominicanessen van Ca-
 tharina van Siëna te Voorschoten door het afleggen
 van haar geloften (professie) op 30 april 1930.**

113-142

Stichteressen van de Congregatie. 113 - Rotterdam
 groeit. 113 - Dominicus Raken. 114 - Moeder Pinkers.
 114 - Moederhuis en kapel. 115.
 Judith in Voorschoten. 115 - Noviciaat. 116 - Haar le-
 venshouding. 116 - Kleine professie. 117 - Reuver 118 -
 Grote innerlijke beschaving. 119 - Naar Apeldoorn. 120
 - Op kantoor te Voorschoten. 120 - Overlijden Moeder
 Esther Mendes 10.1.1934. 121 - Weer naar Bilthoven.
 121
 Tragiek in Judith's leven. 123 - Haar geestelijke lectuur.
 124 - Grietje Schouten. 125 - Beleving van haar gelof-
 ten. 126. Judith's uitstraling. 128 - Gelukkige Domini-
 canes. 129.

Pater Frehe over Judith. 129 - De Joodse Maria. 130 - Het Jozef-beeldje. 130 - Eenzaam temidden van velen. 131 - Ondergang Simon Bolivar. 131 - Waarom kiest Judith voor de Dominicanessen van Voorschoten? 132 - Literatuur, noten, bijlagen, illustraties 133-142.

8. Gebeurtenissen in Nederland 1940-1944. 143- 174

Duitse inval in Nederland. 143 - Ultimatum tot capitulatie. 143 - Göring overruled Schmidt. 144 - Beeld van Zadkine. 145 - Capitulatie. 145.

Duits militair en civiel bestuur. 146 - Aanslag op Rauter: drama Putten. 147 - Nog een aanslag op Rauter. 148 - Gevolgen voor het Joodse volksdeel. 149 - De Dokwerker. 150.

Wannsee-conferentie. 151 - Overname kamp Westerbork. 151.

Houding van de Rooms-Katholieke Kerk vóór 1940. 152 - Houding Nederlandse Kerken na 1940; Convent van Kerken. 152 - Nederlands Episcopaat in 1940. 154 - Bisschoppen op één lijn? 154 - Contact van ds. Scholten met Aartsbisschop de Jong, 31.10.1941. 155.

Interkerkelijk Overleg. 155 - Protesttelegram, deel I. 156 - Protesttelegram deel II. 156 - Tijdlijn telegram. 157 - Audiëntie bij Seyss-Inquart. 138 - tekst van het telegram 11.7.1942. 158 - Duitse reacties. 162 - Woede van Seyss-Inquart. 162 - Literatuur, noten, bijlagen en illustraties. 163-174.

9. 1942: Arrestatie en deportatie naar Westerbork van katholieke Joden na voorlezing van protesttelegram en herderlijk Schrijven. 175-210

De aanloop tot arrestatie. 175 - Het voornaamste besluit. 176 – Voorlezing in kapel te Bilthoven. 176 - Arrestatie van katholieke Joden onder wie Zuster Judith. 177 - Amsterdam, Hollandsche, nu genoemd Joodsche Schouwburg. 179.

Zuster Judith in de Joodsche Schouwburg. 180 - De heer Feitsma. 180 – Judith Portugese Jodin. 181 - Judith in

kindertehuis Sint Hubertus. 181 - Op weg naar Westerbork. 182-183 - De groep Edith Stein op stationsplein te Amersfoort. 184. - Edith en Rosa Stein en lotgenoten. 184 - Samen getijden bidden? 184 – De grote registratie. 186 – Zuster Judith bij de kampcommandant; uitstel, geen afstel van deportatie. 186. - Gebed voor de anderen. 187.

Deportatie van de groep Stein en anderen naar Auschwitz. 188. - Zuster Judith's trouw aan kloosterlijke gebruiken. 189 - Gesprek met de Joden. 190 - Gesprek met Joodse moeder. 191 - Gesprek met Joodse oma. 192 - Habijt of zwarte jurk? 192 - Naar de kampcommandant. 193 – 'Entlassungsschein.' 194.

Naar Amsterdam. 195 - Ontvangst op pastorie Spuistraat. 197 – Naar Bilthoven en ontvangst . 198 – Nieuwe oproep. 199.

Gebeurtenissen rond de Joden. 200 – De familie Niemand. 201 – Monument op appèlplaats. 201 - Het kamp Westerbork: oppervlakte, deportatietreinen. 202 - De eerste selectie (foto). 203 – Bijlagen 204 – Literatuur, illustraties. 209-210.

10. Reacties van Aartsbisschop de Jong.

Het motief 'wraak.

Judith's kloosterjaren te Bilthoven vanaf 15 augustus 1942 tot dinsdag 2 februari 1944: tweede deportatie. **211-228**

Reacties van Aartsbisschop de Jong. 211 - Motief 'wraak.' 212 - Redevoering van Schmidt in Waubach. 212 - Brief aan Himmler. 213.

Zuster Judith's verhaal na Westerbork. 214 - Ontwikkelingen in nazi-Duitsland. 215 - Hitler: uitroeiing van het joodse ras. 215 - Judith's broer Abraham komt om in Auschwitz 216 - Zuster Judith in de spreekkamer; onderduiken? 217 - Deportatie 'Apeldoornsche Bosch' - Het monument 218.

Wereldgebeurtenissen 1943 - juli 1944, 220 - Slag om Stalingrad 1943. 220 - Rachel, Judith's zus, komt om in Sobibór 220 - RAF bombardeert Fokker in Amsterdam-Noord: 7 Zusters komen om 222 – De Silbertannen-

moorden 223 - Bombardementen op Berlijn. 224 - Voortgang oorlog. 225 - Kinderen op weg naar vergassing, foto. 225 - Literatuur, noten, bijlagen, illustraties 226-228.

11. 1944: Tweede arrestatie. 229-280

Op dinsdag 2 februari in Bilthoven.

Op woensdag 3 februari 1944 naar Westerbork.

Op vrijdag 25 februari naar Theresienstadt.

Op dinsdag 16 mei 1944 naar Auschwitz II-Birkenau.

Op vrijdag 7 juli 1944 daar gedood in de gaskamer van crematorium II en daar verbrand.

Einde van nazi-Duitsland 1945. Yad Vashem.

Oplossing van het Jodenvraagstuk. 229 - Sperrstempels vervallen. 230 - Opschoning van Kamp Westerbork. 230. - Zuster Judith voor de tweede keer gearresteerd. 231 - Zuster Judith in Westerbork 232 - Judith's ervaringen. 233 – Aktie Portugesia. 233 - Screening. 233 - Kamp Theresienstadt: literatuur. 234 - Briefkaart. 235 - In Kamp Theresienstadt. 236 - De musici. 237 - Theresienstadt: modelstad. – 238.

Opzet kamp Auschwitz. 238 - Judith in kamp Auschwitz. 239 – Auschwitz: literatuur. 239 - Bloeme Emden. 240 - Interview met Vermaat. 240 - Naakt voor de mannen. 242 - Barak 29. 242 - Hongaarse vrouwen. 243 - Emden: Kampherinneringen. 244.

Eva Schloss. 244 - Ondervraging. 246 - Deportatie naar Auschwitz. 246 - Ontvangst in Birkenau. 246 - De kapo's .247 - Registratie. 248 - Kaal en naakt voor de mannen. 249 - Depersonalisatie. 249.

Crematoria en gaskamers. 250 - Het personeel. 251 - Sonderkommando: Shlomo Venezia. 251 - Crematorium II: gang van zaken. 253 - De baby. 253- Mentale huding. 254 - Het aardse einde van Zuster Judith. 254. De Joden uit Hongarije. 254 – Auschwitz: Ervaringen van Fia Polak 255 – Zuster Judith wordt vergast. 256 –

Het lot van Shlomo Venezia 256.

Naspeuringen. 257 - In memoriam door Piet Struik. 257 - Ruïne crematorium II Birkenau. 258 - Het einde van de Tweede Wereldoorlog. 258 - De erfenis van deze oorlog. 259.

Museum Yad Vashem. 260 - Pages of testimony. 260 - Archief. 260 - Hal van de namen. 261 - Monument voor de kinderen. 261 - Medezusters op bezoek in Yad Vashem. 261 - Brief van secretaresse Yad Vashem. 262 - De bibliotheek. 262 – Literatuur, algemeen: 262 - Oma met kinderen naar de gaskamer. 262 – Navraag 264.

Bijlage 1: Karl Fritsch: Zyklon-B gas 265 – Bijlage 2: Eva Schloss: haar bevrijding etc. 266 – Bijlage 3: Proces van depersonalisatie 267 – Bijlage 4: Het gebed van de rabbi 268 – Bijlage 5: Piet Struik over Zuster Judith 268 – Bijlage 6: Yad Vashem 269, o.a. Janusz Korczak.

Het einde van Nazi-Duitsland 271 –Wat ziet en weet de 'buitenwereld'? 272 - Lijst van Illustraties 278 – Het gedachtenisplateau 278-280.

12. De sluiers van Judith's profiel. 281-310

Inleiding. 281 - De joodse sluier 248 - Judith's joodse oorsprong en fundament. 248 - De invloed van de kinderjuf en huisleraar 249 - Vorming in de gezinssfeer 250 - De scheurtjes in de Joodse sluier. 284 - Waarheid. 285 - Naar de H.B.S. 285 - Film over de Passiespelen. 286.

Op zoek naar de waarheid. 286 - De stille verloving. 287 Het weven van een nieuwe sluier via Dominicanen. 287 - Indruk van pater Frehe over Judith. 288 - Kennismaking met mystieke literatuur. 290 - Openhartig. 291 - De Eucharistie. 291 - 'Gebed in het donker van Judith. 291 - De Heilige Drieëenheid. 292 - Een transformerende sluier. 292 - de aanbiddelijke wil van God. 293 - 1923: gedoopt, eerste heilige communie, vormsel. 294 - Levend met een katholieke sluier. 294 - Confron-

tatie met thuis. 294 - 'De gelukkige zwerfster. 296 - De ontmoeting met Jezus. 296 - Familie Jacobs. 297 - Ontmoeting met Maria. 297 - Ontmoeting met rector Hogeboom. 297 - Haar keuze voor kloosterlijk leven. 298 - Een religieuze dominicaanse sluier. 299 - Naar Reuver met mislukkingen. 300.

Onrust in Nederland. 300 - Kerken profileren zich. 301 – Protesttelegram. 301 - Wraak van de bezettende macht: arrestaties. 302 - De sluier van pastoraal werkster.

302.- Alle katholieke Joden in Westerbork. 303 - Ontmoeting met Francisca van Leer. 303 - Judith in kamp Westerbork. 304 - Maria-officie en Vademecum. 304 - Ontmoeting met Joodse moeder. 304 - Judith weer in Bilthoven. 305 - Maandag 17.8.1942: nieuwe oproep, die ongedaan verklaard wordt. 268.

2 februari 1944: tweede arrestatie en screening. 306 – De ontsluisde Zuster Judith. 306 - Hoofdbedoeling: depersonalisatie. 307 - Gedooft menselijk bestaan. 307 - Judith in dit proces. 308 - Gebed van Zuster Judith Mendes da Costa. 308 – Het sleutelwoord. 310.

13. Haat tegen Christendom en Kerk in de nazi-ideologie. Slachtoffers onder katholiek gedoopte Joden in augustus 1942. **311-330**

Kempner: Politierapport 1930. 311 - Rosenberg 312 - Harster. 313 - Zr. Myriam Michaelis. 313 - De twee vragen. 313 - Het antwoord op vraag 1. 314 - Lisamaria Meirovsky.(Duitse Wikipedia). 314 - Lisamaria Meirovsky (Hamans). 315 - Pater Franzicus Stratmann. 317 – Fonds Josef Schmutzer. 318 - Brief van LM aan Pater Stratmann. 319 - Afscheidsbrief van LM aan Pater Frehe. 320 - LM op transport naar Auschwitz, gedood. 320 - Familie Meirovsky. 323 - Erkenning van LM als 'martelares' in het aartsbisdom Köln. 323 - Stolperstein'. 323 - Primo Levi: Ons menselijk bestaan kent geen volmaakt geluk of volmaakt ongeluk. 324 - Wie is een bloedgetuige van Christus? 325 - Kerkelijke erkenning van de slachtoffers. 327 - Kader voor zalig - en heiligverklaring van Prosper Lambertini. 328 - Literatuur, illustraties. 328 - Holocaust Memorial Day 27 januari. 330.